

Література:

1. Сидор І. П., Корнацька Р. М. Загальнодержавні податки і збори в контексті наповнення місцевих бюджетів. *Інноваційна економіка*. 2018. № 3-4. С. 126 – 133.
2. Войтович Т.Б. Основні проблеми формування доходів місцевих бюджетів в Україні та шляхи їх подолання. *Стратегічні орієнтири*. 2012. URL: <http://libfor.com> (дата звернення: 10.10.19 р.).
3. Сидор І. П. Виконання місцевих бюджетів в Україні: практика і проблематика. *Вісник Національного університету водного господарства і природокористування*. 2009. Вип. 2 (46). С. 277 – 287.
4. Про Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020»: Указ Президента України від 12.01.2015 р. № 5/2015. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5/2015> (дата звернення: 10.10.19 р.).
5. Бюджет місцевої ради в умовах децентралізації. *Ейдос: центр політичних студій та аналітики*: веб-сайт. URL: <http://www.cpsa.org.ua/novyny/byudzhet-mistsevoji-rady-v-umovah-detsentralizatsiji/> (дата звернення: 11.11.19 р.).
6. Сидор І. П. Фінансова політика держави: теоретичні аспекти та практична реалізація в Україні. *Світ фінансів*. 2017. Вип. 4 (21). С. 44 – 53.
7. Чугунов Ю. І. Місцеві бюджети в умовах трансформації економіки. *Вісник ДДФА*. 2012. № 2. С. 110 – 119.

Тиш Василь Іванович

заступник начальника управління – начальник відділу адміністрування баз даних та супроводження інформаційних систем управління інформаційних технологій ГУ ДПС у Тернопільській області

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ПОДАТКОВОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ

Реалізація державної інформаційної політики в діяльності органів Державної податкової служби України є одним із основних засобів забезпечення взаємодії між податковими й митними органами з одного боку, та представниками громадянського суспільства – з іншого,

встановлення між ними конструктивних відносин, побудованих на взаєморозумінні та партнерстві.

Зростання ролі інформації в діяльності органів державної влади, у тому числі в органах ДПС України, дозволяє підкреслити необхідність якісного забезпечення державної інформаційної політики у якості гострої проблеми в діяльності податкових та митних органів. В цілому вбачається, що формування державної інформаційної політики в діяльності органів ДПС України, її правове забезпечення, має будуватися на системній основі. Дана позиція дозволить не лише досягти поставлених перед податковими й митними органами цілей, а також унеможливить появу прорахунків, на які була так насичена інформаційна політика даних органів з моменту набуття Україною незалежності.

Системна основа забезпечення інформаційної політики в діяльності органів ДПС України неможлива без вирішення певних блоків проблем.

Перший блок проблем лежить у площині кадрового забезпечення органів ДПС України висококваліфікованими фахівцями, які повинні володіти методологічним і технологічним інструментарієм інформаційно-аналітичної роботи для практичного впровадження інформаційної політики в податкових та митних органах.

«Кадровий голод» останнім часом є серйозною проблемою для функціонування різних державних органів України. При цьому, незважаючи на значну кількість громадян, бажаючих зайняти посади державних службовців, їх кваліфікація й підготовка «залишають бажати кращого». Перехід висококваліфікованих кадрів із державних органів у приватні структури або переїзд їх за кордон є закономірним процесом, обумовленим зміною політичної формації в Україні. Процес «очищення» державних органів, люстрація, невідповідність матеріального та соціального забезпечення службовців тій відповідальності, яка на них покладається, – усе це веде до зменшення найбільш підготовлених та кваліфікованих фахівців. У сфері інформаційної політики в діяльності органів ДПС України такими фахівцями є аналітики й експерти, які володіють на високому рівні технологічним та методологічним інструментарієм інформаційно-аналітичної роботи.

Поступові ускладнення інформаційних процесів у податкових та митних органах, викликані впровадженням нових інформаційних ресурсів та систем, також підвищують вимоги до підготовки фахівців, які беруть участь в аналітичній роботі. Все це призводить до того, що постійно існує необхідність підвищення кваліфікації працюючого персоналу. А це

вимагає додаткових витрат часу і бюджетних грошей, хоча на сьогоднішній день існує гострий дефіцит і першого, і другого.

Проблема нестачі підготовлених кадрів простежується по всій вертикалі й горизонталі органів ДПС України. При цьому найбільш «гостра» нестача кадрів існує саме в інформаційно-аналітичних підрозділах. Питання про те, що інформаційно-аналітичні підрозділи беруть безпосередню участь у процесі формування та реалізації державної інформаційної політики в діяльності органів ДПС України, у зв'язку з чим їх комплектація підготовленими професіоналами повинна бути пріоритетною. Вбачається, що невинуватим залишається факт відсутності в більшості профільних ВНЗ спеціалізації підготовки фахівців для державних органів, пов'язаної з аналітикою. Для вирішення наявної ситуації необхідна корекція державної освітньої політики в сфері підготовки фахівців для державних органів України. Доцільно на базі ТНЕУ запровадити підготовку спеціалістів та магістрів за спеціальністю «Аналітик консолідованої інформації». В якості первинних програм навчання, методик, матеріалів і загальної спрямованості курсу можна взяти досвід і напрацювання Київського національного університету імені Тараса Шевченка, який вже кілька років готує фахівців з даної спеціалізації. При цьому необхідно наголосити на необхідності коригування навчальної підготовки аналітиків в ТНЕУ із наголосом на специфіку інформації, що використовується у податкових та митних органах.

Другий блок проблем пов'язаний із загальною організацією органів, які формують та реалізують державну інформаційну політику в діяльності органів ДПС України, невизначеністю у використовуваних підходах і принципах даної організації.

Ні в кого не викликає необхідності роз'яснення факту, що будь-яка система буде ефективно і продуктивно працювати лише в тому випадку, якщо вона раціонально і якісно побудована. При цьому під побудовою системи ми маємо на увазі не лише її створення, а й подальший супровід безперебійного функціонування, при якому вона буде показувати максимальний результат при мінімальних для цього витратах. Існуючі на сьогоднішній день підходи та принципи, які лежать в основі діяльності інформаційно-аналітичних підрозділів податкових і митних органів, не відображають повною мірою їх специфіки, крім того правові акти, що регулюють діяльність інформаційно-аналітичних підрозділів, суперечать

науковим принципам, організації системи інформаційно-аналітичного забезпечення державних органів.

Проблема розробки та реалізації державної інформаційної політики в діяльності органів ДПС України полягає не лише в тому, що самі інформаційно-аналітичні підрозділи не організовані на системній основі, а і в тому, що досить часто вони займаються не стільки інформаційно-аналітичною, скільки рутинною інформаційною роботою без надання безпосереднього аналітичного матеріалу, на якому повинні базуватися управлінські рішення в податкових і митних органах. Тобто дані підрозділи займаються лише збором інформації, її архівуванням та зберіганням, у кращому випадку – систематизуванням.

Відзначимо, що взаємодія між інформаційно-аналітичними підрозділами органів ДПС України та їх співробітниками має важливе значення: їх злагоджена й добре скоординована робота впливає на ефективність державної інформаційної політики податкових та митних органів. При цьому на сьогоднішній день у державних органах загалом склалася така управлінська ситуація, яка не заохочує ініціативність, перешкоджає саморозвитку, творчості, виробленню командного духу та «здоровому, спортивному суперництву» серед співробітників. Як вже було зазначено, цьому сприяє низьке матеріальне та соціальне забезпечення працівників, відсутність системи мотиваційних чинників і т.п.

Відсутня взаємодія і серед інформаційно-аналітичних підрозділів, які входять до складу різних органів державної влади. При цьому не варто забувати, що всі ці підрозділи є формуючими й реалізаційними елементами загальної державної інформаційної політики. І про яку ефективну реалізацію даної політики може йти мова, якщо суб'єкти, які формують, а потім і втілюють її в життя, не взаємодіють між собою. Механізму взаємодії між даними органами досі чітко не визначено, відсутня актуальна нормативно-правова база. Норми положень та інструкцій, що стосуються взаємодії, часто дублюються і суперечать одна одній. При цьому багато нормативно-правових актів вимагають заміни, оскільки їх норми є застарілими і на практиці, в кращому випадку, ігноруються. Різні органи влади використовують відмінні один від одного підходи до організації інформаційно-аналітичних підрозділів.

Виходячи з цього, доцільно чітко встановити: по-перше, яке місце повинні займати інформаційно-аналітичні підрозділи в структурі державних органів; по-друге, яка організаційна структура найбільш повно

розкриє потенціал інформаційно-аналітичних підрозділів, щоб вони могли ефективно (як з точки зору витрат часу, так і з точки зору витрат матеріальних ресурсів) вирішувати поставлені перед ними цілі, завдання та функції. Відповідаючи на перше з питань відзначимо, що в більшості державних органів України існує окремий структурний елемент (на обласному рівні – департамент чи управління, на районному рівні – відділ), який займається інформаційно-аналітичною роботою та підпорядковується керівнику відомства або його заступнику. У свою чергу, департамент (управління) складається з відділів, що займаються збором інформації та аналізом за окремими напрямками діяльності органу державної влади. Такий підхід в цілому притаманний і ДПС України. У апараті ДПС України функціонує Департамент інформаційних технологій. Основними завданнями департаменту є:

- реалізація в органах ДПС державної політики в сфері інформаційних технологій;
- забезпечення розвитку, впровадження і технічного супроводження інформаційних, телекомунікаційних та інформаційно-телекомунікаційних систем і технологій в державній митній та податковій справі, у межах компетенції автоматизація митних та податкових процедур, контроль за повнотою та правильністю виконання митних формальностей, впровадження електронних сервісів для суб'єктів господарювання;
- забезпечення формування та ведення реєстрів, банків та баз даних;
- забезпечення обміну документами та інформацією з органами державної влади, державними органами іноземних держав, зокрема, митними та правоохоронними, міжнародними договорами України;
- інформаційно-аналітичне забезпечення ДПС та автоматизація її діяльності [1].

Значення інформаційно-аналітичної роботи в управлінській діяльності органів ДПС усіх рівнів полягає в тому, що її результатом є не лише виявлення основних проблем і недоліків системи, але й запропонування конкретних шляхів їх усунення на основі наявних та потенційних можливостей.

Основними вимогами до інформаційно-аналітичної роботи є:

- достовірність, повнота, суттєвість, своєчасність, зрозумілість, нейтральність, співставність результатів;
- системність і плановість;

– комплексне використання методів аналізу.

Перед інформаційно-аналітичною роботою ставиться основна мета:

– забезпечення безперервного спостереження за результатами службової діяльності;

– систематичне інформування органів влади та управління, керівництва ДПС України та на місцях, а також ДПС про фактичний стан дотримання податкового законодавства і завдання органів ДПС України щодо посилення контролю за його виконанням, особливо в частині надходження доходів до бюджету;

– своєчасне застосування заходів щодо посилення боротьби з порушенням податкового законодавства (щоденне реагування);

– підвищення якісного рівня боротьби з порушенням податкового законодавства шляхом своєчасного й цілеспрямованого прийняття управлінських рішень органами ДПС України.

Основним результатом інформаційно-аналітичної роботи є комплексний аналіз діяльності органів ДПС України у межах їх компетенції, до підготовки якого залучаються практично всі підрозділи.

Третій блок проблем пов'язаний з нормативно-правовим забезпеченням державної інформаційної політики в діяльності органів ДПС України. Закони та підзаконні акти, які розробляються в нашій державі, регулюють здебільшого техніко-технологічну складову, практично не враховуючи інформаційно-змістовну сторону державної інформаційної політики в діяльності органів ДПС України, яка є основним чинником формування і ефективної реалізації інформаційної політики в зазначеній діяльності. Дана ситуація негативно впливає на роботу інформаційно-аналітичних підрозділів податкових та митних органів, співробітники яких мають здійснювати аналіз інформації та інформаційних процесів з метою їх ефективного регулювання. Сьогоднішня правова база не може бути повноцінною основою для створення єдиної системи пов'язаної із забезпеченням державної інформаційної політики в діяльності органів ДПС України, в силу своєї неповноти, колізійності та суперечливості. Її аналіз показує, що прийняті основоположні законодавчі акти, що регулюють інформаційну сферу, не тільки не відповідають сучасному стану суспільних відносин, в силу свого віку, а й часто вступають в протиріччя з більш новими актами.

Відзначимо, що належним чином організована інформаційно-аналітична робота в податкових та митних органах дозволить суттєво покращити впровадження державної інформаційної політики, буде

сприяти ефективності пошуку ознак податкових та митних правопорушень, звільнить ревізорських, оперативних працівників та слідчих від нетипової для них роботи, пов'язаної зі статистичною обробкою відомостей, надасть управлінській діяльності в органах ДПС України більшої цілеспрямованості, обґрунтованості, оперативності й результативності.

Література:

1. Основні завдання Департаменту інформаційних технологій. URL: <http://sfs.gov.ua/pro-sfs-ukraini/struktura-/apararat/departament-informatsiynih-tehnologiy/zavdannya-i-funktsii/> (дата звернення: 05.11.19 р.).

Тулай Оксана Іванівна

*д-р. екон. наук, професор кафедри фінансів ім. С.І. Юрія
Тернопільського національного економічного університету*

Мушинська Надія Олександрівна

*студентка групи ФПФМ-21
Тернопільського національного економічного університету*

СУЧАСНІ ТРЕНДИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ БОРГОВОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ

Глобальна фінансова криза, що виникла на початку третього тисячоліття, спричинила зростання низки фінансових проблем у більшості країн світу. Відтак останнім часом у світовій економіці сформувалася чітка тенденція до зростання зовнішніх і внутрішніх державних запозичень. Особливо відчутними ці проблеми є для країн із нестійкою, вразливою до економічних потрясінь, фінансовою системою, до яких належить і Україна.

Питання розбудови ефективної системи управління державним боргом є надзвичайно важливими у контексті тих перманентних змін, які впродовж останніх років переживає Україна. Насамперед це стосується проблеми обслуговування державного боргу, що обумовлено значною мірою ірраціональною борговою політикою минулих років. Відтак, необхідність вирішення цього питання потребує напрацювання векторів удосконалення механізму управління державним боргом, оптимізації його структури та формування ефективної боргової стратегії в Україні.